

tatus summa in quatuor partes principales dividitur: quarum prima, quædam præludia generalia continet, quæ ad omnes partitiones conferunt; veluti de Inventario & ejus effectu, & de Arbitris ad dividendum datis, qui vulgò *Comadores* appellantur, & eorum officio & potestate: & de divisione honorum communium inter virum & uxorem, liberos non habentes, vel habentes ex primo matrimonio; & divisione fructuum tam ex bonis liberis, quàm majoratus, vel restitutioni subjectis, dubiaque & quæstiones quæ circa id occurrere solent. In *Secunda* vero parte, de divisione bonorum communium inter virum & uxorem liberos habentes, tam primi, quàm secundi matrimonii tractabimus. In *Tertia* autem parte, de divisione inter fratres facienda, earum rerum, quæ obverunt sibi ex divisione facta cum matre, aut patre eorum: & aliquas quæstiones, & dubia, quæ super his incidunt, aperiemus. In *Quarta* tandem parte, exempla quædam partitionum in vulgari nostro sermone, ut claris quæ dicta sunt de partitionibus intelligantur, inferemus: & aliquas quæstiones utiles, quæ ex eis resultabunt explicabimus. Quibus explicitis, & Operi nostro, Deo propitio, finem

dabimus; in quo hunc ordinem servabo, ut in qualibet parte omnes quæstiones circa eam occurrentes annectam, & brevi disputatione resolvam, in vulgari tamen sermone Hispano (interposito aliquando Latino) ut vjjs opusculi lectio cunctis legentibus proficere possit.

¶ Tractaturus igitur de divisione bonorum communium inter virum, & uxorem, ante omnia præmittendum esse existimavi, quod in regnis Hispaniarum diversæ consuetudines observantur quoad divisionem bonorum, quæ constante matrimonio acquisita sunt inter virum & uxorem: nam in plerisque locis, & provinciis servatur *Lex Regia fori*, qua cavetur, ut omnia acquisita inter virum & uxorem communia sint, & inter eos dividantur secundum formam, & distinctionem positam per leges *in titulo, de las ganancias del marido y la muger. lib. 3. fori.* Pero en otras provincias, como es en el Reyno de Portugal, y en algunos lugares de Castilla que confinan con el, como es en la villa de Albuquerque y la Codoñera, y otras de aquella comarca, que estan pobladas al fuero de Portugal, no se guarden estas leyes del fuero de Castilla, sino la costumbre y fuero de Portugal, que todos los bienes que se ganan y adquieren por qualquier titulo entre

SUMMARIUM.

el marido y la muger, son comunes: y los mismos en la dote de la muger, y en otros qualesquier bienes que el marido y la muger truxeren, o heredaren de sus capitales, todos son comunes, y se han de partir entre el marido y la muger y sus herederos, ygualmente, porque son compañeros omnium bonorum; de quo habetur in titulo, ff. pro Socio, in l. 1. & 3. in princ. & in l. si societatem introitorum, in l. si unus in princ. ff. de pactis, & in aliis variis locis. In aliis vero locis, Como es en la ciudad de Cordoua, y su Obispado, servatur jus commune, Que la muger no lleva parte de las ganancias fechas durante el matrimonio, sino sus bienes dótiles y parafernales que truxo al matrimonio, y todo lo demas; ora ayan ganancias, ora perdidas, es del marido. Sicut erat de jure communi, ut l. Quintus Mutius, ff. de donat. inter virum & uxorem: idèd cùm casus occurrerit, arbiter ad divisionem faciendam datus; super hoc animadvertere debet, quæ consuetudo sit in his locis, ubi divisio faciendam est; ut expressius, & magis in specie infra dicemus.

CAPUT PRIMUM.

Quid sit Divisio? & quomodo fieri debeat? & de variis formis dividendi.

- 1 Divisio quid sit, & de ejus effectu.
- 2 Quis possit petere divisionem bonorum.
- 3 Minor, furiosus, aut prodigus, quibus administratio bonorum interdita est, non possunt petere divisionem bonorum.
- 4 Divisio bonorum, etiam immobilium, fieri potest à furioso, prodigo, vel minore, si cum curatoribus eorum fiat, si hoc petatur à majore.
- 4 Dominus hereditatis, si eam non possideat, licet habeat in ea partem, si coheres neget eum coheredem, vel habere partem hereditatis, non potest petere, vel intentare judicium divisorium familiae hæredis. Sed ante omnia debet agere judicio ordinario petitionis hereditatis.
- 5 De quibus rebus possit peti & fieri divisio.
- 6 De malis medicamentis, aut herbis, vel libris reprobatis, divisio fieri non debet; sed potius debent mandato Judicis concremari.
- 7 De rebus furto substractis, aut malè acquisitis divisio fieri non debet, sed dominis earum restitui debent.
- 8 Divisio bonorum fieri debet secundum formam à restatore datam, etiamsi ex inequalibus partibus

De Partitionibus, Pars I.

4

eam fieri iussa; dummodo non grauet filium, vel liberos in legitima sua.

9 Divisio fieri debet pro portionibus aequalibus inter filios, vel heredes, quando pater, aut mater; nihil super hoc disposuit in testamento, aut si ab intestato decesserint.

10 Divisio fundi, aut rei immobilis, fieri debet per regiones, aut partes, si commodè fieri possit.

11 Si res immobilis, aut mobilis commodè dividi non potest, debet iudex eam uni integram adjudicare, & alterum condemnare ut solvat partem ejus coheredi, vel Socio, in pecunia numerata, secundum valorem rei communis.

12 Iudex qui de divisione bonorum cognoscit, potest admittere coheredes ad licitationem rerum que dividuntur, & eas adjudicare ei qui plus offerat.

13 Alius modus dividendi ponitur, ut major frater partes faciat de rebus dividendis, minor verò eligat; quo non utimur.

14 Iudex potest sorte dividere.

15 Modus communis dividendi res hereditarias qualis sit, & quomodo fiat.

His itaque præmissis, nunc videndum est primò, quid sit Partitio, seu divisio bonorum,

Secundò, quis possit petere divisionem. Tertio, de quibus rebus facienda sit partitio, seu divisio. Quarto verò loco videre oportet quibus modis divisio fieri possit, & quomodo in ea procedendum sit.

Ad rem igitur deveniendo, primò querro, quid est Partitio? Respond. Partitio est departimiento que hazen los hombres entre si, de las cosas que han comunalmente por herencia, o por otra razon: esta diffinicion pone la l. i. tit. 15. parti. 6. quæ ita satis est plana, ut alia declaratione non indigeat.

Lo segundo se ha de ver quien son las personas que pueden pedir partitio? Resp. que la partitio puede pedir cada uno de los herederos, que ha derecho de heredar los bienes del difunto. ut in l. 2. tit. 15. parti. 6. Lo qual se entiende y limita, quando los herederos o personas que tienen algunos bienes comunes, son mayores de edad, & sanæ mentis: porque de otra manera, si alguno dellos fuese menor de edad, o furioso, o prodigo, à quien està interdicha la administracion de los bienes, no podran pedir ellos la partitio de los bienes, maximè quando ay bienes rayzes en que los menores tienen parte: pero pediendola al coheredero mayor, bien se podra hazer la partitio con el menor, o furioso, prodigo, haziendolo con sus cuadores.

De Divisione. Cap. I.

5

res. Ut in l. inter omnes, C. de præditiis minor. & in l. inter pupillos. ff. de aucto. tutor. & in l. ex Castrensi in princ. ff. de Castri. peculio, ubi per Bart. & Alberi. & in l. Lucius. ff. familiae hercisum. Unum tamen est advertendum, quod si unus qui præterit se coheredem non habeat partem hereditatis, si tamen possideat rem hæreditariam, bene potest petere divisionem, & fiet sine præjudicio proprietatis. Pero si tiene parte en la herencia, o casa comun, y no posee la cosa hereditaria, si heredero le niega que no tiene parte en la herencia, aunque pida partitio de la herencia, no ha lugar el juyzio divisorio, Familiae hercisundæ, sino que ante omnia debet agere juicio ordinario petitionis hereditatis: Para que se declare ser coheredero, y tener parte en la herencia, despues se admitira su peticion en el juyzio divisorio, Familiae hercisundæ; Para que se divida la herencia entre el y sus coherederos. Casus est notabilis in l. 1. ff. fami. hercis. ubi not. DD. & in l. heredes. §. quantum, & in l. si id quod contendis, & in l. si fundus, §. si ego. ff. eodem, & in l. si quis putans, in princ. ff. communi dividun.

¶ Tertio loco videndum est de quibus rebus possit fieri divisio! Et in hoc breviter est dicendum, quod regulariter. La partitio se

puede pedir, y se ha de hazer de todos los bienes que dexo el defuncto, en que tengan parte los herederos que piden: excepto si se hallasen entre los bienes del defuncto algunas escripturas o libros reprovados, que esta defendido que no usen dellos los hombres, o algunas yerbas o medicinas ponçoñosas, y malos medicamentos, que todo lo deve quemar, y no se deve partir entre los herederos, ni menos se han de partir otras qualquier cosas que se hallare averlas hurtado, o robado, o averlas mal ganado el defuncto: antes deven los herederos restituirlas à sus dueños cuyas eran, y no partirlas. Ut in l. cetera. §. & mala. ff. fami. hercis. & in l. quod sapè. §. veneni ff. de contrahen. emptio. & in l. 2. tit. 15. parti. 6.

¶ Nunc videndum est quomodo fiat divisio bonorum? Respondeo, Que se ha de hazer segun la forma y orden dada por el testador: y si es entre hijos descendientes, se ha de guardar la forma dada por el padre o madre, aunque no la mande hazer por yguales partes, y mande mas a unos que a otros: y otro las viñas, y otro los ganados; y vala lo uno mas que lo otro, se deve hazer como el testador lo mando, como no agravie a ninguno de los hijos en su legitima, y le dexe lo que le pertenece de su legitima a cada uno porque al que le mandamos, es visto me-

A 3 jorarle

jorarle en aquella, que puede hazer el padre o la madre, no dexandole menos de lo que le pertenece al hijo de su legitima. Ut in l. parentibus arbitrium, Cod. de inoffic. testam. & in l. quotiens, C. famil. hercis. ubi not. DD. & in l. filii patris, Cod. eod. tit. & in l. filia, §. si pater, ff. eod. tit. Pero fino ay testamento, o en el no dio orden ni forma el testador, como se avia de partir entre los hijos y herederos, entonces se han de partir los bienes y herencia del defuncto, entre sus hijos y herederos por yguales partes. Ut in l. inter filios, C. famil. hercis. & in l. lege, C. de legit. hered. l. ut liberis, C. de collation. & l. r. in princip. ff. de suis & legitimis hæredibus.

¶ Visto como se han de repartir los bienes y herencia del defuncto, respecto de la parte que han de llevar cada uno de los herederos. Secundo

¶ loco videndum est, Como se ha de partir un fundo, o heredamiento, casa, o viña, o otra rayz, o mueble, entre muchos herederos, o compañeros que tengan comunion en ellos. Et quæ partes erunt Judicis in his rebus dividendis? Respondeo, Que el juez ha de mandar partir entre los herederos el fundo, o heredad de tierras, o viñas, o otra rayz que lleve commoda division por regiones, o partes yguales, o segun la parte que cada uno tuviere en

ellas: Pero fino tiene commoda division, ha de adjudicar toda la cosa entera al uno, y condenarle que pague al otro heredero, o compañero, la parte que le pertenece en ella, haziendola apreciar y tassar en lo que vale, o sorteandola entre los herederos; y lo mismo sera en lo mueble, que no recibe commoda division, o entregandole otra cosa mueble apreciada que vala tanto, o como mejor le pareciere al juez: ex cujus arbitrio hæc omnia pendet, ut in l. ad officium, ubi notant DD. maxime Alberi. C. communi dividundo, & in l. item Labeo, ff. familia hercis. & Instit. de officio judicis, §. si familia, & in §. eadem, & in l. Mevius, §. arbiter, ff. famil. hercis. & in l. si quis putans §. si fundus, ff. communi dividundo, & expressius, in l. 2. tit. de las labores y particiones. Lib. 3. for. & in l. 10. tit. 16. part. 6.

¶ Potest etiam Judex hoc modo divisionem facere, ut cohæredes ad licitationem rerum admittat, adjudicando la cosa que no recibe commoda division, o aunque la reciba, si se ha de partir por aprecio como se hace comunmente al que mas precio diere por ella; Quia totum hoc pendet ex arbitrio judicis: ut in dict. l. ad officium. C. communi dividundo, ubi notant DD. & in juribus supra relatis, & in l. 10. tit. 15. part. 6. & in l. 2. tit. 4. lib. 3. for.

Alium

¶ Alium modum dividendi ponit Albei in d. l. ad officium. C. communi dividundo, qui sumitur ex text. in c. 1. de parochiis, ex quo deducitur inter fratres, ita faciendam esse divisionem, et major & antiquior dividat, & partes constituat: minor autem eligat: quam practicam, & modum dividendi, adnotarunt ibi DD. & Barba. in rubric. de rebus Ecclesie non alienandis. Alexan. & Jason in rubric. ff. si cer. peta. num. 39. sed modus iste dividendi communiter non servatur; sed communis modus dividendi est, quod judex dividat, vel arbitri ad dividendum dati communiter a partibus electi adjudicent unam rem uni, aliam vero alteri; quod facere possunt, ut in l. hac edictali. C. de secun. nup. & in l. si qua. C. famil. hercis. potest etiam judex per sortem facere divisionem, dando electionem rerum suis æstimationibus, ei cui fors contigerit, vel ipse judex arbitrio suo adjudicabit ipsas res hæreditarias ipsi hæredibus, prout justius, & commodius ipsi videbitur; & iste modus dividendi per sortem, vel adjudicatione à judice, vel arbitrio faciendas est maris communis, ut firmat Jas. in l. si duobus. r. col. num. 2. C. communia de legat. & ita practicatur quotidie, & servant judices, vel Arbitri

ad dividendum dati. Sed quia communiter omnes divisiones bonorum incipiunt ab Inventario factò de bonis, quæ defunctus reliquit tempore mortis & postea nominantur à cohæredibus divisionem perentibus æstimatores bonorum; tandemque Arbitri nominantur & eliguntur, qui vulgo Contadores appellantur, ad faciendam divisionem, qui de consensu partium eligi solent: ut in dict. l. hac edictali, C. de secund. nup. & quia præcipua pars est inventarii partitionem, quod caput est omnium rationum, quia sine inventario difficile est, aut penè impossibile partitionem fieri totius hæreditatis maxime inter virum & uxorem, & eorum hæredes: ideo ante omnia de Inventario, & forma, & effectu ejus, videndum est.

CAPUT II.

De Inventario, & ejus forma, & effectu.

SUMMARIUM.

- 1 Inventarium præcipua pars est omnium rationum & divisionum; & sine inventario difficile est divisionem fieri.
- 2 Inventarium quid sit.

3 Inven-

De Partitionibus, Pars I.

- 8 Inventarium quomodo fieri debeat.
- 3 Inventarium de necessitate non requiritur, quod fiat coram Iudice.
- 4 Quod procedit in inventario, quod fit ab heredibus.
- 6 Inventarium à tutoribus faciendum necesse est, ut fiat coram iudice.
- 7 Inventarii faciendi communis usus, & practica qualis sit.
- 8 In inventario qua res scribi, aut poni debeant.
- 9 Inventarium facere qua persona teneantur.
- 10 Maritus, vel uxor superstes, an teneantur facere inventarium.
- 11 Inventarium facere tenentur omnes qui aliena bona administrant.
- 12 Quod limitatur, ut non procedat de inventario solenni, sed tantum de descriptione bonorum, qua inveniuntur in hereditate.
- 13 Ab onere Inventarii faciendi excusare potest tutores vel curatores consuetudo contraria.
- 14 Mulier non punitur ob non factum inventarium de bonis communibus ipsius, & mariti defuncti, propter communionem, & partem quam habet in eisdem bonis.
- 15 Inventarium conficere fiscus non tenetur, reprobata opinione Specu. qui contrarium tenuit.
- 16 Inventarium non tenetur conficere pater de bonis adventitiis filii.
- 17 Inventarium quo tempore fieri debeat.
- Tutor, vel curator qui inventarium fecit, non tamen tempore debito, quibus penis subiciatur: & ibi etiam de heredibus.
- Tutor, vel curator qui inventarium nullo tempore fecit, quibus penis teneatur? & quid in heredem, ibidem.
- 18 Pena tutoris non faciemis inventarium procedit, quando per documentum omisit inventarium facere: non si culpa id facere omisit.
- 19 Tutor, vel curator qui non omnia bona minoris posuit in inventario, sed omisit, vel occultavit aliqua, quibus penis puniatur.
- 20 In litem non juratur contra heredem tutoris, vel curatoris, qui non fecit inventarium, aut obscure fecit, ipso tutore, vel curatore defuncto.
- 21 Hæres qui inventarium fecit, tamen aliquas res hereditarias occultavit, qua pena puniatur.
- 22 Inventarium factum ab uxore de bonis communibus ipsius, & mariti, an relevet mariti filios, vel heredem à consecutione alterius inventarii.
- 23 Inventario non factò à filiis heredibus patris, an teneantur creditoribus vel legatariis in solidum ultra vires hereditatis, etiam de legitima sua.

Et

De Inventario, Cap. II.

9

- ET primò quaeritur quid sit Inventarium? Respondeo *Que inventario es aquella escriptura, o instrumento, en que se escriben las cosas que se hallaren en la hazienda del defuncto.* Ita diffinit Glof. quam sequitur ibi Bart. & communiter omnes, in l. tutor, qui repertorium, ff. de admist. tuto. & Spec. in tit. de instru. edi. §. fin. in prime. & Bald. & cæteri Scriben. in l. tutores, la secunda, C. de admist. tuto. & in l. fin. C. de arbit. tuto.
- 2 § Secundo quæro, *De que manera se ha de hazer el inventario?* Respondeo, que se ha de hazer en presencia de personas publicas. Hoc est coram Iudice, & Tabellione: ita videtur sentire text. in l. tutores, C. de admist. tuto. Glo. tamen ibi & in l. tutor, qui repertorium, in prin. ff. de admist. tutorum, tenet que basta hazer se el inventario ante un escrivano publico, y que de necesidad no se requiere que se haga ante juez. Et hoc approbatur hodie per l. §. tit. 6. part. 6. & ita communiter servatur, ut tenet ipse Bart. in d. l. tutor, qui repertorium, num. 8. ff. de admist. tuto. idem tenet Angel. in l. r. §. hæc stipulatio ff. si cui plusquam per legem falcis, & Salicet. in l. fin. §. i. C. de iure delibe. licet Bald. distinguat in l. facultas, C. de iure fisci, lib. 10. quod inventarium quidem heredis, non sit faciendum in iudicio; inventarium verò *Ahora de Partitionib.*
- tutoris fieri coram iudice: Pero quomodocumque sit, el eslylo y practica comun, es, que se pide licencia al juez para hazer inventario al principio que se ha de hazer, y se haze, y acaba ante el escrivano, solo despues se autoriza ante el juez para que interponga en el su decreto y autoridad: pero sino se hizisse mas de ante un escrivano publico y testigos, bastaria conforme a la opinion de Bartulo arriba referida, que mas comunmente la tienen y siguen los Doctores, ut supra diximus.
- § Tertio quæro, *Que cosas se han de poner en el inventario?* Respondeo, que se han de poner todas las cosas e instrumentos que se hallan en la herencia, o bienes de la persona de quien se haze el inventario: pero no sera obligado a poner en el inventario las deudas o derechos del defuncto, de que no avia escriptura o instrumento con que provarlo, con tanto que lo añada y lo ponga en el inventario quando lo fuere cobrar. ita tenet Bar. quem sequuntur communiter omnes in d. l. tutor, qui repertorium, n. 10. ff. de admist. tutor.
- § Quarto quæro, *Que personas esten obligadas a hazer inventario?* Respondeo, que cinco generos de personas son obligadas a hazer inventario, que son estas: el heredero; el tutor, o curador del menor; o del furioso; el administrador

B

de

de hospital, el Prelado de los bienes de la yglesia, el fisco, de los bienes que se confiscan. Hæc omnia habentur & probantur, in l. final. C. de jure deliber. ubi agitur de inventario hæredis, & in l. tutores, la secunda, C. de administ. tuto. & in l. fi. C. arbi. tute. ubi de inventario tutoris vel curatoris, & in l. orphanotrophos, C. de epis. & cleri. ubi de inventario orphanotropho: de Prælati Ecclesiarum in c. de Siracusane 28. distin. & in cap. manifestis 12. quest. 1. de fisco in l. si quis intra C. de bonis proscript. omnia ergo ista genera personarum tenentur inventarium facere, ut probatur in dictis juribus, & tradit latè Specul. in tit. de instru. edi. §. fi. quem refert, & sequitur Franciscus de Præcellinis, in tract. de confect. inventa. c. 1. num. 4.

¶ Quinto quæro, Si la muger o el marido que queda virvo juerto el matrimonio no siendo heredero, por razon de la compañía sera obligado a hazer inventario de los bienes que quedaron al tiempo que murio el uno dellos: y no haciendolo, a que sera obligado? Et videtur dicendum, quod uxor, vel maritus superstes, non teneatur facere inventarium; nam de jure non reperitur cautum quod inventarium facere teneantur: solum enim quinque genera personarum tenentur inventarium facere, ut supra

diximus, quæ sunt, hæredes, tutores vel curatores, orphanotropho, Prælati Ecclesiarum, & fiscus, cum ergo de marito vel uxore non inventiatur cautum videtur, quod inventarium facere non teneantur.

Sed his non obstantibus, Lo contrario se deve tener en este caso, quando la muger muerto el marido se quedo entoda la hazienda y la administro y uso della, porque regularmente, qualquiera que administra hazienda azena, es obligado a dar cuenta della, y es obligado a hazer inventario de ella. Ut tenet Glof. quam sequuntur communiter DD. in l. 1. in verbo, Titulo, C. ubi de ratio. agi oportet, & Spec. in tit. de instru. edi. in §. nunc vero, & in §. fina. versic. sed an teneatur inventarium facere, cum sequenti & Bal. in authen. Sed cum testator, in finali col. C. ad legem falcid. idem tenet in simili casu [eisdem rationibus] Greg. Lopez in l. 5. tit. 6. part. 6. super verbo, Las deudas, dicens quod omnis, qui tenetur reddere rationem, tenetur inventariū conficere, quia inventarium est caput rationum l. 1. §. officio, ff. de tute. & ratio. distrah. ergo tenetur inventarium facere. Sed hoc intelligendum puto de inventario simplici, puta de descriptione bonorum, quæ invenit in hereditate, ut faciat ea describi, vel coram Tabellione,

bellione, vel in libro rationum; nõ tamè teneatur ipsa, vel maritus superstes inventarium solenne facere puta coram Judice, & Tabellione, citatis creditoribus, & aliis solemnibus impletis, quæ requiruntur in hærede, vel tutore, & quæ notantur in dict. l. fin. C. de jure deliberan. & in d. l. tutores, la secunda, C. de administ. tutorum: nam cum hoc non inventiatur jure cautum, durum esset, maritum, vel uxorem superstitem ad hoc teneri, cum si hoc concederetur non factò ab eis inventario, vel factò non in forma solenni dictarum legum, in multis gravarentur: nam possit contra eos in litem jurari, vel ad universa debita hæreditaria tenerentur: ut in l. tutor, qui repletorium. ff. de administ. tutor. & in l. fin. C. de jure deliberan. quod esset absurdum, & sine lege decimum ut dictum est: & sic intelligo dicta Doctorum superius tradita, quæ de inventario conficiendo ab administratoribus loquuntur, dum tamen dicta inventaria simplicia ab eis facta vera reperiantur, & hoc servat consuetudine: nunquam enim vidimus contra uxorem superstitem ob inventarium non factum solenniter, juratum esse in litem, dum tamen non sit tutrix filiorum; & hoc tenet Alberic. in l. 3. §. officio ff. de tutel. & rationib. distrah. quæ quidem

consuetudo tutores, vel hæredes potest excusare à confectioe inventarii, ut tenet Specul. in d. fin. de instrument. edi. versic. quid si sit de consuetudine regionis? quod sequitur Bald. in d. authen. sed cum testator. C. ad l. falci. in 2. col. versic. alii dicunt, & Bartol. in l. tutor, qui repletorium, in princ. ff. de administ. tuto. & hoc comprobatur optima ratione; certum enim est quod uxor habet communionem in omnibus bonis, quæ maritus habebat tempore mortis: ratione suæ partis, quam habet in bonis qualitis durante matrimonio: Item habet jus pignoris, & retentionem pro dote sua: quare ergo puniatur administratio, vel immixtio ejus in bonis communibus, si non faciat inventarium cum possit jure suo dictis bonis insistere, & ea retinere & administrare, argumento leg. merito, cum concordan. ff. pro Socio. & quæ ibi notant DD. & in l. duo fratres, ff. de acquir. hæredit. & pro hac parte facit text. notabilis in l. si quis intra, C. de bonis proscript. ibi, & plena descriptio comprehendat, ubi de descriptione bonorum fisco delatorum loquitur, & non de inventario solenni, nec ibi obligat fiscum ad faciendum solenne inventarium, idèd opinionem Specul. non puto veram, in quantum loquitur de inventario fisci, & sensit quod

fiscus teneatur inventarium conficere; non enim tenetur fiscus inventarium facere de bonis fisco delatis, nec aliqua lege probatur: solum enim cavetur *illa lege* si bene consideretur, quod Præses provincie, vel iudex, in cuius territorio bona confiscantur descriptionem solenniter faciat, forma illius legis scripta, si tamen non fecerit inventarium, vel descriptionem illam, fiscus nullum damnum patitur, sicut patiuntur tutores, vel administratores, qui tenentur facere inventarium: hæc est intentio illius legis, si quis intra, Cod. de bonis præscriptorum, & eandem credo habuisse Specu. in d. §. fi. in prin. de instru. edit. supra allega. non enim ibi dixit quod omnes illæ personæ teneantur facere inventarium, sed quod sunt quinque species inventariorum: & inter eas ultimo loco posuit inventarium fisci, non ut facere teneatur fiscus, sed quod fiat inventarium de bonis fisco delatis: & in hoc sensu potest intelligi quod infra dixit in eodem §. fin. versic. nunc verò aliqua, supra allegato, ubi dicit, quod omnes administratores & executores ultimarum voluntatum debent facere inventarium, non tamen solenniter, sub pœna qua tutores tenentur posita in l. tutor, qui repertorium, ff. de administ. rato. & l. fin. §. fin. C.

arbitrium tutel. nam ibi, contra non facientem inventarium in litem, & cum infamia removetur ab officio, quod non puto procedere, nec habere locum, quantum ad dictas pœnas in persona exequutorum, nec in maritis, vel uxoribus, inventarium non facientibus; nec in fisco, nec in iudice omittente illam solennem descriptionem bonorum, de qua in dict. l. si quis intra. C. de bonis præscript. (licet eam teneatur facere:) quia iure non reperitur cautum, ut puniantur dictis pœnis ob inventarium, vel descriptionem omisam, & in hoc sensu allegavit Speculat. dictam legem, si quis intra, C. de bonis præscript. ex quo colligitur, non dixisse, nec sensisse Speculat. ut teneatur fiscus, & alii administratores pœnis, impositis curatoribus non facientibus inventarium, & sic concluditur, quod uxor vel maritus non facientes inventarium non subjiciantur dictis pœnis, licet teneantur inventarium, vel descriptionem facere: & hanc opinionem, quod fiscus non teneatur inventarium facere quando succedit in bonis vacantibus, vel confiscatis, tenet Bart. in l. i. in princ. & ibi Glos. in verbo, an bona, ff. de iure fisci: & idem Bald. in l. fin. 4. quæst. C. de iure delib. ubi dicit, quod si fiscus succedat ex delicto, sive in bonis

bonis vacantibus non tenetur facere inventarium, nec ultra vires hereditarias, & idem tenet in l. 3. C. ad legem falcid. quod bene probat text. si bene consideretur, in l. non possunt, ff. de iure fisci; cuius ratio est, Quia fiscus non succedit, ut hæres, putà si ab aliquo instituitur, tunc facere tenetur inventarium: quod si non fecerit, tenebitur ad omnia debita & legata in solidum. Sicut quilibet alius hæres, qui non fecit inventarium: ut probat text. & Glos. ubi notat Angelus, in Authent. de hæredibus, & falc. §. fin. & idem Angel. in l. i. §. hæc stipulatio 1. col. ff. si cui plusquam per legem falcidiam, & Bald. in l. si infanti. C. de iure delib. 2. col.

14 ¶ Unum tamen non omitto, quod in marito superstitite liberos habente, hæc conclusio sine dubio procedit, quod non tenetur inventarium facere de bonis adventitiis filii; cum administratio ejus impunita sit: unde frustra fieri inventarium, C. de bon. quæ libe. l. cum non solum, §. sed patri, ubi DD. & in l. cum oportet. §. non autem hypothecam, eo titul. Speculat. in dicto tit. de instrument. edit. §. final. versic. quid de patre.

15 Sexto quarto, Quando se ha de hazer el inventario? Respondeo, que el heredero lo ha de comenzar a hazer dentro de treyuta dias,

y acabarlo dentro de otros sesenta dias. Regulariter, ut in l. fin. C. de iure delib. & in l. 5. tit. 6. part. 6. Pero en el tutor, y en los otros administradores que estan obligados a hazer inventario, no ay termino cierto estatuído, dentro del qual lo ayen de hazer, sino que lo hagan luego lo mas presto que pudieron despues que le estuviere dada la administracion de los bienes, Ut in l. tutores, la secunda C. de administ. rato. & ibi Glos. & in l. tutor, qui repertorium, in prin. quem sequitur ibi Barto. & Alberic. & communiter omnes Scribentes, ff. de administ. tutor.

¶ Septimo quarto, Si el tutor o administrador, que esta obligado a hazer inventario, no lo hizo luego quando era obligado, sino desde a mucho tiempo despues de la muerte del defuncto, y mucho tiempo despues que se entro en los bienes, y los començo a administrar; a que pena estava obligado? Respondeo, Que podia ser acusado y removido por sospechoso, y se presume dolo contra el, pero no incurre en las otras penas de los tutores o administradores que no hazen inventario. Ut tenet Specula. in tit. de instrumen. edi. §. fin. circa principium, & expressus Barto. in l. tutor, qui repertorium, in princip. n. 7. ff. de administ. rato.

¶ Octavo quarto: Si el tutor o administrador, que administro bienes

agenos, que es obligado a hazer inventario, no lo hizo, a que pena y daño estara obligado? Respondeo, En el heredero que no hizo inventario, estara obligado despues que acepto, e se entro en la herencia, a pagar todas las mandas y legados, aunque no sean bastantes los bienes y herencia que dexo el defuncto. Ut in l. fin. §. si autem, & in §. si ubi Glof. & DD. C. de iure deliber. & in l. 10. tit. 6. parti. 6. Pero en el tutor, o administrador que esta obligado a hazer inventario, sera obligado a pagar todo el daño e interesse al menor, o a los herederos o personas a quien tocan y pertenecen los dichos bienes: lo qual se averiguara y provara por el juramento in litem, de la parte damnificada. Ut in l. tutor qui repertorium, in princ. ff. de adm. tuto. & l. fin. §. fin. ubi not. DD. C. arbit. tute. & in l. alio, C. de in litem jur. & l. videamus, ff. eodem tit. hoc tamen intellige, quando tutor vel administrator per dolum omisit inventarii confectio-nem, quod eo ipso, quod omisit, dolo videtur fecisse, nisi aliqua iusta causa interveniat, quæ eum excuset; quæ multa contingere possunt: ut in d. l. tutor qui repertorium, ubi Glof. & Bar. & in d. l. f. C. arbit. tute. & Speculat. in tit. de instrum. edi. §. fin. post princip.

19 ¶ Nonò quæro, quid juris, Si el tutor o administrador que era

obligado a hazer inventario, lo hizo en tiempo, y en forma: pero no puso en el todas las cosas y bienes que avia dexado el defuncto, o si las puso todas, las puso tan escuramente, que por le inventario no puede ser convenido en cosa cierta. Ut sepe contingit, & ego vidi semel in administratore Hospitalis sancti Joannis de Tarifa, que hizo el patron y administrador el inventario de lo mueble en muchas cosas, tan obscuramente, que no se pudo entender el valor de ellas en esta manera; Un jarro de plata viejo, un salero de plata viejo, sin poner el valor y peso dello; Et sic de aliis Respondeo: Que si dexo de poner algunas cosas de la calidad y valor en el inventario, dolosamente, o las puso tan obscuramente que no puede ser convenido por el inventario en cosa cierta: se le podra pedir el interesse, y se provara con el juramento in litem, de la parte, como sino lo oviera hecho. Quia si non legitime, ut debuit, fecit, pro infecto habetur, ut in l. 1. ff. de his, que in testam. delen. & in l. 2. ff. de his, que pro non script. habent. & hoc etiam tenet expressè Bartol. quem ceteri sequuntur in dicta leg. tutor, qui repertorium, in princ. num. 21. ff. de adm. istr. tut.

Quod tamen intelligendum est, ut juretur in litem contra ipsum tutorem, vel administratorem

si

si vivit, non contra hæredes ejus; nam ob dolum tutoris, vel administratoris, non juratur in litem contra hæredes ejus, ut in l. alio, & l. final. C. de in litem juran. ubi not. DD. & Bartol. in d. l. tutor qui repertorium, num. 21. ff. de adm. istrat. tutor. Imò, quod notabile est, tutore vel administratore defunctis, non tenentur eorum hæredes, nisi de lata culpa ipsius tutoris, vel curatoris defuncti; licet ipsi teneantur de levi culpa in administratione commissa: ut est textus expressus in l. 1. C. de hæredibus tutor. quod est valde notandum; quia sepe contingit, quod rationes & reliqua petatur ab hæredibus tutorum, vel administratorum, qui si viverent de levi culpa tenerentur, ut in l. quicquid. C. arbit. tute. hæredes verò non teneantur, nisi de lata culpa ipsorum tutorum in administratione commissa, non de levi, ut dictum est.

Item prædicta intelligenda sunt quando tutor vel administrator, qui inventarium facere tenetur, per dolum aliquas res occultavit; nec posuit in inventario; quia tunc juratur in litem contra eum: hæres verò condemnari debet etiam in duplum, si alias res suppressit: ut in l. fin. §. illo, Cod. de iure delib. ubi tenent DD. & Francif. de Porcel. in tractat. de invem. confect. c. 10.

& probatur in l. 9. tit. 6. part. 6. & licet prædicti tex. loquantur in hærede, qui aliquas res hereditarias suppressit; tamen idem est in tutoribus, quia eadem est ratio, ut tenet Franc. de Porcel. in dicto tractat. de invem. c. 1. si verò sine dolo, aliqua tamen iusta ignorantia omisit, non jurabitur contra eum in litem ut puta si aliquæ res essent sibi occulta, vel ob aliam justam causam; ut in dict. l. tutor qui repertorium, in princ. ubi Bartol. num. 15. ff. de adm. istr. tutor. & Specula. in tit. de instrument. edi. §. fin. in princ. ver sic. quid si aliquas res.

¶ Decimò quæro, Si la muger del defuncto hizo inventario de todos los bienes que dexo su marido, despues hizo particion con sus hijos, y les entregó lo que les pertenecia de la herencia de su padre, haciendo con ellos particion en forma, de los bienes que dexo su padre, desde mucho tiempo que se le hizo la particion parecen muchas deudas, vel fortetas avia y parecieran al tiempo que se hizo la particion: por lo qual la muger se contento con su dote sin aceptar las ganancias: agora los acreedores piden a los hijos como a herederos de su padre, sus deudas enteramente: los hijos se escusan que no las deven mas de hasta lo que alcançan los bienes que heredaron de su padre, porque aceptaron la herencia con beneficio de inventario. Los acreedores dizen,

dizen, que no deven gozar del beneficio de inventario, porque no lo hizieron, mas del inventario que hizo su madre de los bienes comunes que quedaron entre ella y su marido al tiempo que murio. Quid juris sit in hoc casu, si filii hæredes aliud inventarium non fecerunt? qui casus frequenter contingit, & pendet hodie in hoc Granatensi prætorio: quamobrem eum silentio prætermittere constitueram, consilium tamen postea mutavi, quia potissima quæstio est hujus Tractatus, quippe cum frequens sit, & quotidie de ea dubitetur, & controvertatur in judiciis: idè eam explicare libuit, secundum quod mihi justius, & æquius visum est; (sub correctione cujusquam melius sentientis) & videtur dicendum quod filii hæredes patris teneantur in solidum omnia debita patris persolvere, quia verum est eos inventarium non fecisse paternæ hæreditatis, ideo ad omnia debita & legata teneantur, ut in *l. fin. C. de jure delib. & l. 10. tit. 6. par. 6.* quod de merò juris rigore tenendum videtur. Et pro hac sententia facit, quod in simili quæstione tenet Bart. in *l. in ratione, quod vulgo ff. ad legem falcid. in versic. venio ad quæstionem*; ubi quærit, quid si pupillus & tutor ejus fecit inventarium de bonis patris, postea substitutus successit

pupillo, quia substitutio habuit locum, an substitutus ejus debeat aliud inventarium facere, sufficiat inventarium factum per pupillum, & ejus tutorem? ubi tenet quod non sufficit inventarium factum per pupillum, sed substitutus tenetur aliud inventarium facere, aliàs tenebitur ad solida debita, & legata defuncti: cujus ratio est, quia inventarium fit ut hæres non subtrahat bona defuncti, de quibus tenetur solvere legata: ut in *authent. de hæred. & falcid. §. scimus*, sed si pupillus facit inventarium, tenetur solum solvere creditoribus de bonis patris, non de suis, & idè sua bona non posuit; nec ponere debuit in inventario; sed substitutus de his non fecit inventarium, ergo solvere tenetur etiam de bonis pupilli, si bona testatoris non sufficiant; cum posset subtrahere de bonis pupilli, quæ non fuerunt in inventario posita per pupillum, ita resolvit Bart. in *dicto §. quod vulgo*. Quod videtur similiter dicendum in casu, & quæstione supra posita: cum sit longè differens de aliis rebus inventarium factum per uxorem defuncti, quæ fecit inventarium de omnibus rebus communibus, quæ maritus reliquit tempore mortis ab inventario, quod facere debet hæres, quod faciendum est solum

solum de rebus hæreditariis.

Et pupil. cum concordant.

Sed his non obstantibus contrariam sententiam veriorē esse existimo, immò; *Que baste el inventario hecho por la muger o el marido, aunque sus hijos y herederos no hagan otro inventario de nuevo*; Rationibus sequentibus. Primò enim considerandum est (ut supra diximus) quod inventarium fit, ut hæres non subtrahat bona defuncti, de quibus tenetur solvere debita & legata, ut habetur in *dict. Authent. de hæred. & falcid. §. scimus*; & hæc est causa puniendi hæredem non facientem inventarium, videlicet ut non subtrahat bona defuncti: cum ergo ista ratio cesset in hoc casu, cum constet hæredem nihil subtraxisse de hæreditate, sed omnia bona hæreditaria, quæ defunctus reliquit tempore mortis, uxorem ejus in inventario omnium bonorum communium eum marito posuisse, cum consensu, & approbatione filiorum; & per illud inventarium partitionem cum ea factam fuisse, quid deest huic inventario ut hæredibus proficere non possit? & sic à ratione legis cessante valet argumentum, ut cesset ejus dispositio; quia ratio legis, est mens legis, & cessante ratione debet cessare lex, ut in *capit. cum cessante, de appellat. & in l. adigere, §. quanquam, ff. de jure patron. & l. ex facto, ff. de vulg.*

Apra de Partitionib.

Secundò considerandum est, quod per istud inventarium ab uxore factum cum partitione bonorum facta cum filiis, vel hæredibus mariti magis satisfieri videtur intentioni legis volentis hæredem inventarium facere, quam per inventarium ipsius hæredis factum solum de bonis hæreditariis defuncti: nam in primo inventario posita sunt omnia bona, quæ defunctus habuit tempore mortis; tam sua, quam uxoris, quæ communia erant inter eos: In secundo verò inventario quod hæres facere debuit, solum describere tenebatur bona hæreditaria ipsius defuncti, quæ obvenirent sibi, ut hæreditas; non bona ipsius uxoris: & melius clariusque potest manifestari quæ bona fuerunt in hæreditate mariti prædefuncti per dictum primum inventarium factum de omnibus bonis tam mariti, quam uxoris cum partitione omnium bonorum facta inter uxorem & hæres viri; quam per secundum inventarium factum solum de bonis mariti: nam si de ea non constaret, ut nunc constat, poruisset aliqua fraus committi contra creditores & legatarios, tradendo uxori aliqua bona, quæ sua non essent, nec ei deberentur, quod cessat per inventarium

C

ab

ab ea factum omnium bonorum communium, quæ possidebat maritus tempore mortis suæ, simul cum scripturâ partitionis factâ cum filiis, vel hæredibus, ubi latus & apertius omnia bona relicta manifestantur, & quæ bona superant hæredibus mariti, deducto capitali uxoris.

Tertio, quia plenius & evidentius constat de hæreditate mariti prædefuncti per istud inventarium, & scripturam partitionis factam ab uxore cum hæredibus mariti, quam per solum inventarium ab hærede factum de bonis hæreditatis mariti defuncti: cum in partitione & inventario prius facto æstimationes, & pretia taxata per communes æstimatores ab utraque parte nominatos omnium bonorum inventario de scriptorum specialiter fiant, & moderentur jurejurando eis præfinito, ut communiter fieri solet, ne alterutram partem gravent in his pretiis, & æstimationibus; quod fit autoritate judicis, & cum legitimo contradicte, qui est uxor defuncti; quod non fit in aliis inventariis ab hæredibus factis, in quibus communiter æstimationes hæ fieri non consueverunt. *Ya se parece claramente, que se cumple y satisfaze mas con la intencion de la ley que obliga al heredero a hazer inventario, con el que*

haze la muger del defuncto, en la particion y aprecio que se hizo con los hijos, de los bienes comunes que dexo su marido quando murio, que nocen el inventario segundo que hizo esse despues el heredero, de los bienes que le quedaron y cupieron en la particion, sacado el capital dela muger, sino constasse ni pareciesse el inventario y particion que primero se oviesse hecho.

Quare judicio meo tenendum puto, quod sufficiat hæredi pro inventario, id quod uxor fecit de bonis mariti defuncti, cum partitione factâ, cum hæredibus mariti; maximè si in capite, vel sine ejus, dixisset tutor, vel hæres, quod illa bona ponebat pro inventario minoris, vel hæredis, cum hoc sit plenius inventarium, quam illud quod communiter faciunt hæredes, & solum in nomine differant, non in effectu: inventarium enim est, & ita diffinitur illud in quo omnia bona in hæreditate reposita, & inventa describuntur: ut diffinit Specula. *in titu. de instrum. edit. §. si. in prin. Gloss. & Bar. in dicta leg. tutor qui repertorium, in princ. ff. de administra. tuto. in gloss. prima, quam sequuntur communiter omnes Scribentes in l. 5. tit. 6. part. 6. in princ. cujus verba sunt: Inventario, en Latin tanto quiere dezir en Romance, como escriptura que*

que este hecha de los bienes del defuncto. Si ergo inventario ab uxore factò, & partitione ab ipsa cum hæredibus facta, hæc omnia plenius scripta sunt, quare inventarium non dicitur, cum sit in effectu, & ei competat diffinitio inventarii, licet nomen secundi inventarii hæredis deficiat? nec obstat opinio, & decisio Bart. in §. quod vulgo, supra allegato: nam ibi in alio casu loquitur, videlicet quando substitutus pupilli non fecit inventarium de omnibus bonis pupilli, cum pupillus habebat bona adventitia, vel aliunde, & ipse cum autoritate tutoris fecit inventarium, ut hæres patris, solum de hæreditate paterna; tunc enim si substitutio locum habeat, tenebitur substitutus aliud inventarium plenius facere de omnibus bonis quæ pupillo obvenierunt, tam hæreditatis paternæ, quam maternæ: vel aliunde, cum substitutio pupillarum ad omnia bona pupilli trahatur; & si substitutus, in hoc casu non faceret inventarium de omnibus bonis pupilli, ut hæres ejus, non sufficeret sibi primum inventarium à pupillo, vel ejus tutoribus factum de hæreditate paternâ, cum tempore, quo substitutus succedit, haberet alia bona, & ampliorem hæreditatem, quam paternam, de qua factum est primum inventarium; &

in his terminis loquitur Bar. & decisio ejus, quam veram puto in casu, quo loquitur: & idem efficit in casu nostro, concurrentibus illis, de quibus Bar. meminit in dict. §. quod vulgo, nam si ponamus quod mater fecit inventarium de omnibus bonis, quæ maritus reliquit tempore mortis, & de his fecit divisionem cum filiis; & ipsi, vel unus eorum habebat alia bona, vel hæreditatem avi, forte, vel avunculi, aut alicujus cognati; mortuo isto filio, existente conditione substitutionis ejus, tali casu non sufficeret substituto inventarium à matre factum, nec instrumentum divisionis cum matre factæ, & liberis ejus, cum solum illud contineat bona, & hæreditatem paternam, & non alia bona, quæ filius habebat aliunde, de quibus substitutus ejus tenetur facere inventarium, cum sint bona hæreditaria filii, vel pupilli defuncti.

Nostra igitur opinio supra posita, & si substitutus, in hoc casu non faceret inventarium profit filii, & hæredibus patris, ut habeatur loco inventarii hæredis, tunc habebit locum quando ipsi filii non habebant alia bona hæreditaria, quæ pervenissent ad substitutum, quæ necessario addenda & ponenda essent in inventario; vel quando ipsi filii superstites, ut hæredes patris conveniuntur; &

creditoribus paternis, vel legataris, ut solida legata, vel debita paterna solvantur propter inventarium non factum, tunc enim proficiet eis inventarium à matre factum, & instrumentum partitionis paternæ hereditatis, ubi constat evidenter, quæ & qualia sint bona hereditatis paternæ, quæ penes eos manserunt, deducto capitali, & patrimonio matris: non autem proficiet eis quando convenirentur pupilli, hæredes, à creditoribus, propter hereditatem avi, vel cognati, si de omnibus istis bonis hereditatis, & aliunde quæritis non esset factum inventarium. Item pro hac parte facit text. notabilis, in l. tutor, qui repertorium, in princ. ff. de admistr. tutor. ubi habetur, quod tutor excusatur à consecutione inventarii, ex aliqua justa causa, si ergo tutor excusatur ex aliqua justa causa: quæ causa potest esse justior, quam ista, quod invenit inventarium factum à matre, & partitionem cum filiis factam, ubi omnia bona pupilli scripta sunt sollemniter? ideo prædicta opinio verissima mihi videtur, quod tutor, vel hæredes defuncti, non teneantur aliud inventarium facere, nisi bona postea creverint, & sit eis justissima excusatio faciendi inventarium illud, quod mater pupilli fecit de bonis à patre eorum relictis, simul cum

partitione bonorum cum filiis facta.

¶ Undecimò quæro. Si la mu-23
ger del defuncto no hizo inventario, ni menos lo hizieron los hijos, si seran obligados los hijos que acceptaron la herencia de su padre, a pagar todas las deudas y legados que hizo su padre, enteramente, Etiam ultra vires hereditarias; De tal manera, que no puedan retener, ni sacar la legitima de los bienes de su padre? In qua quæstione respondet Bald. & Salicet. in authent. hoc amplius, C. de fideicommiss. & in authent. sed cum testator, C. ad legem falcid. quod filius potest retinere. Quartam debitam jure naturæ, hoc est legitimam portionem, etiam si inventarium non fecit; quod verum est, cum distinctione tamen Glossæ positæ in l. fm. §. sin autem, in verbo, Sacramento, C. de jure deliber. quam sequuntur communiter omnes: La qual distingue, que a los legatarios que pretenden causa lucrativa, puede el hijo sacar su legitima, y no es obligado della a pagar los legados enteramente, aunque no haga inventario: pero quanto a las deudas que dexo su padre, sera obligado a pagar las enteramente: porque estas consumen la herencia: Hæreditas enim est, deducto ære alieno, ut in l. sub signatum, §. 1. ff. de verbor. sign. & l. non possunt, ff. de jure fise. cum concordantib.

ADDI-

ADDITIO.

Hanc opinionem comprobatur etiam Doctor Gutierrez tract. de Tutor. & Curat. par. 2. Cap. num. 51.

CAPUT III.

De rebus positis in Inventario, & aliis quæ ad partitionem trahuntur.

SUMMARIUM.

- 1 Quomodo fieri debeat appretium, vel taxatio rerum in inventario descriptarum, an per aestimatores à partibus communiter electos, vel per aestimatores à Judice nominatos.
- 2 Quando aestimatores bonorum, communiter à partibus electi, discordant, Judex debet eligere Tertium.
- 3 Si aestimatores à partibus communiter electi simul cum Tertio à Judice nominato discordent, an valeat appretium in minore summa factum, cum in ea omnes concordent, quia in majore summa inest minor.
- 4 Declaratur rex. in l. diem proferre, §. si plures ff. de recep. arbit. ut non habeat locum quando aestimatores simul cum Tertio à Judice nominato discordant in pretiis rerum.
- 5 Quando unus arbitrii appretio rem dividendam in quinque, alius in decem, tertius in quindecim, omnes prædicta summa confundi debent, & ex his sumetur tertia pars quæ verum valorem ipsius rei faciet, & illud servabitur.
- 6 Si arbitrii aestimatores à partibus communiter electi committant alteri Tertio, vel unus eorum alteri vices suas an valeat quod ille Tertius, commissarius vel unus solus, cui commissum est ab alio, declaraverit.
- 7 An valor bonorum quæ aestimantur considerandus sit respectu temporis mortis defuncti cujus bona dividantur, vel aestimatio eorum quam habent tempore divisionis.
- 8 Declaratur rex. in l. cum quæritur, C. de in officio. testam.
- 9 Inter cohæredes dividentes hereditatem videtur facta venditio, vel permutatio siue patris quem habebat in hereditate; idcirco de evictione in vicem tenentur.
- 10 An filius, qui aliquam rem recipit à patre, vel matre, quæ venit conferenda, teneatur eam conferre, qualis nunc est tempore collationis, vel divisionis, meliorate fore, vel deteriorata, vel pretium quod habebat tempore, quo sibi data est? latissime disceptatur; ubi noviter declaratur rex. in l. ea demum, C. de collation.
- 11 Declaratur rex. in l. 2. in princip. ff. de